

Kazatel: Josef Hurta

Čtení: F 2, 6 – 11

Text: J 13, 1 – 20 *Bylo před velikonočními svátky. Ježíš věděl, že přišla jeho hodina, aby z tohoto světa šel k Otci; miloval své, kteří jsou ve světě, a prokázal svou lásku k nim až do konce. Když byli u večeře a ďábel již vložil do srdce Jidáše Iškariotského, syna Šimonova, aby ho zradil, Ježíš vstal od stolu a vědom si toho, že mu Otec dal všechno do rukou a že od Boha vyšel a k Bohu odchází, odložil svrchní šat, vzal lněné plátno a přepásal se; pak nalil vodu do umyvadla a začal učedníkům umývat nohy a utírat je plátnem, jímž byl přepásán. Přišel k Šimonu Petrovi a ten mu řekl: "Pane, ty mi chceš mýt nohy?" Ježíš odpověděl: "Co já činím, nyní nechápeš, potom však to pochopíš." Petr mu řekl: "Nikdy mi nebudeš mýt nohy!" Ježíš odpověděl: "Jestliže tě neumyji, nebudeš mít se mnou podíl." Řekl mu Šimon Petr: "Pane, pak tedy nejenom nohy, ale i ruce a hlavu!" Ježíš mu řekl: "Kdo je vykoupán, nepotřebuje než nohy umýt, neboť je celý čistý. I vy jste čisti, ale ne všichni." Věděl, kdo ho zradí, a proto řekl: Ne všichni jste čisti. Když jim umyl nohy, oblékl si svůj šat, opět se posadil a řekl jim: "Chápete, co jsem vám učinil? Nazýváte mě Mistrem a Pánem, a máte pravdu: Skutečně jsem. Jestliže tedy já, Pán a Mistr, jsem vám umyl nohy, i vy máte jeden druhému nohy umývat. Dal jsem vám příklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já. Amen, amen, pravím vám, sluha není větší než jeho pán a posel není větší než ten, kdo ho poslal. Když to víte, blažte vám, jestliže to také činíte. Nemluví o vás všech. Já vím, které jsem vyvolil. Ale má se naplnit slovo Písma: 'Ten, který se mnou jí chléb, zvedl proti mně patu.' Říkám vám to již nyní předem, abyste potom, až se to stane, uvěřili, že já jsem to. Amen, amen, pravím vám, kdo přijímá toho, koho pošlu, mne přijímá. A kdo přijímá mne, přijímá toho, který mě poslal.*

Příští týden na Zelený čtvrtek budeme číst Janovy pašije. Evangelium Janovo se výrazně liší od ostatních, tzv. synoptických evangelií. Např. i tím, že místo ustanovení sv. večeře Páně má příběh o umývání nohou učedníkům. V našem slavení sv. večeře Páně se Janovy důrazy moc nepřipomínají. Proto se nad nimi pojďme nyní společně zamyslet.

Úvodem Jan poznamenává, že Ježíš si je vědom, že mu Otec dal všechno do rukou a že od Boha vyšel a k Bohu odchází. Ježíš v Janově podání totiž i ve svém utrpení vystupuje jako svrchovaný vládce a Pán. A přesto je jeho jednání tak velmi vzdáleno našim představám o tom, jak by měl takový světovládce a Pán jednat. To, že se hostům v domě umývaly nohy, to nebylo tenkrát nic zvláštního, naopak, byl to běžný zvyk a projev pohostinnosti. Vždycky to však byla ponižující práce otroků. Ježíš ale přece není žádný otrok! On je Pánem vesmíru! A tento Pán vesmíru nyní odkládá svůj svrchní šat, a tak jak je, svlečený, pouze s bederní rouškou kolem pasu a přepásán lněným plátnem, klečí u nohou učedníkům a jejich zpoceně a zaprášeně nohy sám umývá. Je to šokující obraz. A v nás musí vyvolávat otázky. Je to vůbec možné? Evangelista Jan si troufá! Nerouhá se proti Bohu, když takto pohoršlivě zobrazuje polonahého Krista s ručníkem v ruce, jak se sklání u nohou svým učedníkům? Není ten obraz obrácen vzhůru nohama? Kristus přece není otrokem člověka! On je ten, komu Otec svěřil všechnu vládu nad světem. Ovšem v té chvíli, kdy se to stalo, většina učeníků to tak nebrala. Je docela možné, že si ani neuvědomili nepatřičnost Ježíšova počínání. Přijímali Ježíšovu službu mlčky, možná i nějak samozřejmě, asi tak jako děti spoléhají na samozřejmou péči svých rodičů, na to že je obléknou, že je vypraví do školy, že se jim věnují. Děti ještě nemívají tak vyvinutý pocit zodpovědnosti. Ani zde učedníci neprotestují a Ježíšovu službu přijímají ne proto, že rozumějí Ježíšovu jednání, ale právě naopak, že nechápou, co se děje. Teprve až učedník Petr se zarazí a Ježíše v jeho počínání zastaví. Petrovi najednou dochází, že to vlastně má být naopak. Oni měli umýt nohy Ježíšovi a ne on jim. A tak zastavuje Ježíše slovy: „Pane, ty mi chceš mýt nohy?“ Petr se jakoby teprve zamýšlí nad tím, zda by to nemělo být jinak. Ježíš přece není otrok a oni jeho pány. Ježíš je Pán a oni jsou jen služebníci neužiteční!

Tady je první rovina pochopení toho, co Ježíš učinil. Církev toto Ježíšovo jednání později vyjádřila oslavným hymnem, který zapsal apoštol Pavel v listu Filipským 2. kap.: „Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí.“ Toto vyznání vidí v Ježíšovi úžasně pokorného člověka. Nelpí na své bohorovnosti, ale dokáže se snížit i ke všední službě. V tom je nám příkladem, hodným následování. I my máme druhým sloužit.

Ovšem, jak už to v Janově evangeliu bývá, další část vyprávění nás v tomto poměrně jednoduchém pochopení posouvá ještě o kus dál. To hlubší poznání je skryto v Ježíšově odpovědi Petrovi. Petr ve své nechápavosti brání Ježíšovi v dalším mytí nohou a říká: „Nikdy mi nebudeš mýt nohy!“ Zaznívá v tom Petrovo vyznání, že Ježíše nikdy nepřestane uznávat za svého Pána a nikdy jej neopustí. To u Petra známe. „Kdyby tě všichni opustili, já tě nikdy neopustím!“ dušuje se Petr a brzy na to Ježíše třikrát zapírá. V jeho důrazném odmítnutí Ježíšovy služby můžeme slyšet pokorné vyznání, že Ježíš je jeho Pánem a ne otrokem. Ale můžeme tam také slyšet poněkud falešný tón Petrovy hrdosti a pýchy, která si nechce nechat posloužit, protože to je zahanbující. Je to ostuda a tu chce Petr ze sebe setrást. Ježíš ovšem staví přijetí této služby jako podmínku účasti na nebeském království. „Jestliže tě neumyji, nebudeš mít se mnou podíl. Dobře si to rozmysli!“ A Petr uvažuje: „Jestliže je to tak, pak tedy nejenom nohy, ale i ruce a hlavu!“

Teď ale přijde ta zvláštní a trochu tajemná Ježíšova odpověď: „Kdo je vykoupán, nepotřebuje než nohy umýt, neboť je celý čistý.“ Jak to Ježíš myslí? Je zřejmé, že tu jde o obraznou řeč. Co Ježíš rozumí pod pojmem vykoupat a co znamená mytí nohou? Ten, kdo je vykoupán je celý čistý, ale chůzí si stále špiní nohy a pravidelně si je potřebuje umývat. Je to obraz. Obraz očišťování. Ježíšova služba člověku je službou Spasitele, který lidem odpouští jejich nepravosti a tím je očišťuje od hříchu. Jsou tu ale dva způsoby obmytí, které toto odpuštění zobrazují: Je to jednorázová vodní koupel a pak pravidelné mytí nohou. Toto dvojí očišťování je v církvi představováno dvěma svátostmi. Tou první svátostí je

křest. Ten nám zvěstuje, že jsme byli vykoupeni Kristovou smrtí, vzati na milost, zbaveni dědičného hříchu a povoláni k novému životu. Kdo je obmyt koupelí křtu, ten nepotřebuje tuto koupel opakovat. Proto je křest neopakovatelný. Přijetí křtu se ovšem nemusí časově shodovat s jeho vykonáním. Někdo, kdo byl pokřtěn ještě jako dítě, přijme svůj dětský křest třeba až při confirmaci a někdo až mnohem později. Důležité je, že milost udělená ve křtu a přijatá osobní vírou pokřtěného, nám dává nový život. Stáváme se novým stvořením. Jsme nový rod, královské kněžstvo. Jsme znovuzrozeni k životu věčnému. Naše viny jsou smazány a my dostáváme nové čisté srdce. Jsme před Bohem bez viny. Ale to neznamená, že tím přestáváme hřešit. Pro člověka, chodícího po tomto světě v tomto těle si nelze udržet čistý a neposkrvněný oděv. Chodíme po prašných cestách života a neustále si špiníme své nohy. Proto potřebujeme vždy znovu odpuštění svých vin skrze Boží milost. Život křesťana je životem neustálého pokání. A tu průběžnou každodenní Boží milost nám zvěstuje druhá svátost, svátost večeře Páně. Vidíte, že umývání nohou v evangeliu Janově je vlastně totéž, co u jiných evangelistů večeře Páně. Je to Boží služba člověku – tedy bohoslužba – to, co máme prožívat při evangelických bohoslužbách. Vědomí, že takovéto připomínky Boží milosti není nikdy dost, nás vedle, podobně jako v jiných sborech, k častějšímu slavení této svátosti. Protože tam, kde se intenzivně žije z Boží milosti, tam je to patrné i v běžném životě sboru. Proto Ježíš říká v J 6,53: „Amen, amen, pravím vám, nebudete-li jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít v sobě život.“ Bylo by tragické zaujmou postoj učedníka Petra, který odmítal, aby mu Ježíš myl nohy. Odmítnutí této Boží služby znamená nemít podíl s Kristem.

Ježíšova odpověď Petrovi nás však vede ještě o kus dál. Ježíš říká: „Kdo je vykoupán, nepotřebuje než nohy umýt, neboť je celý čistý. I vy jste čistí.“ Jedním dechem však dodává: „Ale ne všichni!“ Věděl, kdo ho zradí, a proto řekl: Ne všichni jste čistí. Bratři a sestry, řekli jsme si, že Boží milost zvěstovaná svátostí křtu nás očistí uje od každého hříchu. Avšak nepřijetí této milosti znamená, že nejsme čistí. I mezi Ježíšovými učedníky se našel ten, který čistý nebyl. Ježíš jej ale při umývání nohou neobešel. Jenomže co pomůže umýt nohy, když člověk není vykoupán celý. Co pomůže přijetí svátosti, když člověk stojí ve vzpouře proti Bohu. Co je platný chléb a víno večeře Páně tomu, který netouží po milosti, ale touží Ježíše zradit a skoncovat s ním. Ještě zjevnější je to v následujících verších, kde Ježíš podává Jidášovi namočenou skývu chleba. Je to sousto, kterým Ježíš označuje Jidáše za svého zrádce. I Jidáš se účastní poslední večeře. I on dostává skývu chleba. Vzápětí pak odchází, aby Ježíše zradil. Jidášovi večeře Páně nezvěstuje Boží milost, ale Boží soud. On v Ježíšovi nerozpoznává svého Spasitele. A to je to, co má na mysli apoštol Pavel, když píše v prvním listu do Korintu slova: (1K 11,28n) „Nechť každý sám sebe zkoumá, než tento chléb jí a z tohoto kalicha pije. Kdo jí a pije a nerozpoznává, že jde o tělo Páně, jí a pije sám sobě odsouzení.“

Bratři a sestry, poslední věc, na kterou chci v dnešním textu upozornit je následující. Z toho, co bylo řečeno, můžeme nabýt dojem, že služba milosti a odpuštění hříchů je vyhrazena Kristu. Jeho milost se nám svatou večeří Páně zvěstuje. Ale příběh o umývání nohou má ještě jiný závěr: Když jim umyl nohy, oblékl si svůj šat, opět se posadil a řekl jim: „Chápete, co jsem vám učinil? Nazýváte mě Mistrem a Pánem, a máte pravdu: Skutečně jsem. Jestliže tedy já, Pán a Mistr, jsem vám umyl nohy, i vy máte jeden druhému nohy umývat. Dal jsem vám příklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já.“

Bratři a sestry, odpuštění, obmytí vin, je služba, kterou si máme prokazovat mezi sebou navzájem a ne ji pouze pasivně přijímat. I my máme odpuštět svým bližním. My to samozřejmě dobře víme, ale zároveň víme, jak to bývá těžké. Těžké to bývá hned ze dvou důvodů, které jsou jasně vidět i v tom biblickém příběhu. My jsme ochotni odpustit, ale zároveň si chceme ponechat svou důstojnost a vážnost. Nemíníme se odpuštěním vzdát své hrdosti. Lpíme na ní tak moc možná právě proto, že si nejsme svojí cenou až tak jisti. Bojíme se, že o ni můžeme snadno přijít. Ale v Božích očích máme nesmírnou hodnotu, o kterou nikdy nepřijdeme. My se smíme ponížít a pustit se té křečovité svírané hrdosti a pýchy. Smíme se odvážit toho smýšlení, jaké je u Ježíše Krista: „Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí.“ Druhý důvod, proč je to pro nás tak těžké je to, že kolikrát před námi nestojí jen vzorní učedníci, kterým je snadné umýt nohy, ale i skuteční Jidášové, kteří nás vzápětí potom, co my jim umyjeme nohy, zradí a přejí si naši smrt. Několikrát se v textu opakuje, že Ježíš znal Jidášovy úmysly. Ježíš nebyl naivní. Ale nohy mu přesto umyl. Přesto s ním seděl u jednoho stolu a slavil s ním hod Beránka.

Když se vysluhuje svatá večeře Páně, tak to není elitní společenství věrných, ale stádo ovcí shromážděných ze všelijakých propastí a strží. To, co nás při svaté večeří Páně spojuje, není snaha vyrovnat se těm nejlepším z nás, nýbrž touha snížit se k těm nejubožejším a nejztracenějším. Všichni pak dohromady vzhlížíme ke svému Spasiteli, který nás všechny miluje. Ale kdybychom vzhlíželi sebevíc, neuvidíme jej. Teprve, když sklopíme zrak, tak jej možná zahlédneme u svých nohou. A ti menší budou mít do jeho očí ještě blíž. Amen.

Modlitba: *Pane Ježíši Kriste, děkujeme ti, že tvoje láska nezná hranic. Děkujeme ti, že jsi nám blízko, že jsi v naší bídě a nízkosti. Děkujeme ti za tvoji milost, za odpuštění našich hříchů. Děkujeme ti, že ty smýváš všechno, co jsme učinili zlého ve své minulosti. Děkujeme ti, že máme kdykoliv možnost tobě vyžnat své viny. Prosíme tě, dej nám znovu prožít tvoji lásku, to že nás miluješ a stojíš o nás. Dej nám to poznat zvláště tehdy, když se nám nedostává lásky od našich bližních, když máme v srdci nepokoj a strach z příštích dnů. Prosíme, dej nám sílu, aby nikdo z nás nepodlehł Jidášovu pokušení tě zradit a postavit se proti tobě. Prosíme, dej nám sílu, ať tě neopustíme a neutěčíme z boje, když ten Zlý zesiluje svoji moc. Dej, ať nám svátost večeře Páně zvěstuje novou milost, nové odpuštění a novou lásku. Pane, jen u tebe máme útočiště a pomoc. Dej, ať nám svátost tvého umučeneho těla a tvé prolité krve vlévá naději, že láska musí zvítězit, a že po noci zla a temnosti přijde světlo nedělního rána, dne vzekřísení. Dej nám tuto radost prožít právě ve dnech velikonočních ve společenství bratří a sester kolem tvého slova a při svátostním bodu.*